

Kanton Bern
Canton de Berne

hallo-bern.ch
salut-berne.ch

Dobro je znati

Radno vrijeme / Praznici

Dozvola za boravak

Osiguranje od privatne odgovornosti

Alkohol / Duvan / Droge

Kućne životinje

Suživot u Švicarskoj

hallo-bern.ch

Informacije za dobar početak u novom mjestu stanovanja

Dobro je znati

Radno vrijeme / Praznici

U Švicarskoj je većina prodavnica nedjeljom zatvorena. Izuzeci su prodavnice na željezničkim i benzinskim stanicama. Državni praznici su regulisani od strane kantona.

Praznici

Praznici su regulisani Zakonom o radu i tretiraju se pravno isto kao i nedelje. Dan državnosti, 1. avgust (Nationalfeiertag | Fête nationale) je u cijeloj Švicarskoj državni praznik. Pored ovoga praznika svaki kanton može proglasiti još službenih praznika. U Kantonu Bern su sljedeći praznici državni: Nova godina (1. januar), Veliki petak (petak pred Uskrs), Spasovdan (četvrtak 40 dana nakon Uskrsa), Duhovni ponedjeljak (50 dana nakon Uskrsa), Dan državnosti (1. avgust), Božić (25. decembar), Dan Svetog Stefana (26. decembar).

Radno vrijeme u prodavnicama

Radno vrijeme u prodavnicama se razlikuje od kantona do kantona. U Kantonu Bern vrijede sljedeća radna vremena:

- od ponedjeljka do petka od 6 do 20 časova
- subotom od 6 do 17 časova (odnosi se i na dane prije državnih praznika)

Jednom sedmično je dozvoljena večernja prodaja do 22 sata. Nedjeljom su većina prodavnica zatvorene. Izuzeci su prodavnice na željezničkim i benzinskim stanicama koje su obično otvorene 7 dana i one otvaraju ranije i zatvaraju kasnije od svih ostalih prodavnica. Ostale prodavnice mogu raditi nedjeljom ili praznikom samo dva puta godišnje.

Radno vrijeme u javnim upravama

Radno vrijeme kantonalnih uprava je različito. U pravilu su uredi otvoreni ujutro i popodne od ponedjeljka do petka, a zatvoreni za vrijeme ručka. Radno vrijeme opštinskih uprava je veoma različito. Naročito u manjim mjestima radno vrijeme može biti ograničeno. U svakom slučaju se preporučuje da se unaprijed informiše preko interneta ili telefonom o tome kad su šalteri otvoreni.

Više informacija (linkovi, adrese, brošure, informacioni listovi)

www.hallo-bern.ch/hr/dobro-je-znati/radno-vrijeme--praznici

Dozvola za boravak

Da bi se u Švicarskoj duže boravilo ili radilo potrebno je imati dozvolu. Postoji razlika između stalne boravišne dozvole i raznih drugih dozvola za boravak.

Vrste dozvola

Svako ko za vrijeme boravka u Švicarskoj radi ili samo boravi duže od 3 mjeseca treba da ima odgovarajuću dozvolu. Opština prebivališta je prva kontaktna tačka za gotovo sva pitanja o boravku u Švicarskoj. Zahtjeve za dozvole boravka proslijeđuje migracionoj službi koja donosi odluku o zahtjevu. Postoji razlika između kratkih boravišnih dozvola (do 1 godine), dozvola koje su ograničene (zavisno od državljanstva na 1 ili 5 godina i stalnih dozvola (neograničeno) i pograničnih dozvola.

- **Kratka boravišna dozvola** (iskaznica L, Ausweis L | livret L): Ova dozvola je za osobe koje borave u Švicarskoj sa određenom svrhom i na ograničeno vrijeme (obično 1 godina). Većina građana EU/EFTA zemalja koji mogu dokazati da su u radnom odnosu između tri mjeseca i godinu dana (ugovor o radu) imaju pravo podnijeti zahtjev za ovu dozvolu.
- **Boravišna dozvola** (iskaznica B, Ausweis B | livret B): Ovo je dozvola za osobe koje borave duže vrijeme u Švicarskoj. Većina građana EU/EFTA zemalja imaju pravo podnijeti zahtjev za ovu dozvolu, ako mogu dokazati da rade u Švicarskoj duže od jedne godine i imaju ugovor o radu (Arbeitsvertrag|contrat de travail). Ove dozvole se izdaju EU/EFTA građanima na 5 godina. Za osobe iz drugih zemalja ova dozvola važi jednu godinu. Poslije toga se treba tražiti produženje. Produženje ove dozvole može biti uslovljeno, kao na primjer, pohađanjem kursa njemačkog jezika. Oni nemaju bezuslovno pravo na produženje dozvole. Razlozi koji mogu spriječiti produženje dozvole su, na primjer, krivična djela ili zavisnost od socijalne pomoći. Takođe priznate izbjeglice dobijaju boravišnu dozvolu B.
- **Stalna boravišna dozvola** (iskaznica C, Ausweis C | livret C): Ova dozvola se dobija nakon 5 ili 10 godina boravka u Švicarskoj. I kod dobijanja ove dozvole se primjenjuju različiti uslovi za ljude iz zemalja EU / EFTA i trećih zemalja.

Iskaznica za strance

Stranci koji žive u Švicarskoj dobijaju iskaznicu za strance. Vrsta iskaznice zavisi od raznih kriterijuma. Postoje iskaznice u formatu kreditne kartice i iskaznice izrađene od papira (Nebiometrijska iskaznica za strance, nicht biometrischer Ausländerausweis | Titre de séjour non biométrique). Neke osobe dobijaju biometrijsku iskaznicu za strane državljane. Ova iskaznica ima čip sa podacima, snimljeni su otisci prstiju, slika lica i potpis. Te osobe dobijaju poziv za dolazak u Ured za strance. Nakon toga daju njihove biometrijske podatke Službi za putne i lične isprave Kantona Bern. Gotove iskaznice se mogu podići u opštini u kojoj se živi. Ukoliko se iskaznica izgubi ili bude ukradena, to se mora odmah prijaviti policiji.

Produženje

U zavisnosti od vrste statusa boravka i državljanstva boravišne dozvole imaju različite dužine važenja i moraju se produžavati. U periodu kad je produženje neophodno dobije se jedan formular (Verfallsanzeige | avis de fin de validité). Najkasnije 2 sedmice prije isteka dozvole u opštini se predaje ispunjen formular zajedno sa pasošom. Opština prosljeđuje zahtjev nadležnoj službi Amt für Bevölkerungsdienste (ABEV | OPOP) koja provjerava da li su ispunjeni uslovi za produženje. Ako se ima pitanja, treba se obratiti opštini ili službi Amt für Bevölkerungsdienste (ABEV | OPOP).

Više informacija (linkovi, adrese, brošure, informacioni listovi)

www.hallo-bern.ch/hr/dobro-je-znati/dozvola-za-boravak

Osiguranje od privatne odgovornosti

Svaka odrasla osoba treba da zaključi privatno osiguranje od odgovornosti. Ovo osiguranje će pokriti troškove ukoliko nenamjerno nanese nekom štetu osobama ili stvarima.

Lična odgovornost

U slučaju da povrijedite drugu osobu ili da oštetite neki objekat koji pripada drugoj osobi, onda se za tu štetu snosi odgovornost. Ovo važi čak i tada ako šteta nije namjerno prouzrokovana. Takođe se može odgovarati za štetu koju nanese djeca ili kućni ljubimci. Troškovi štete mogu biti jako veliki. Na primjer, ukoliko bi se nekog povrijedilo na skijanju, ti troškovi mogu iznositi i nekoliko stotina hiljada franaka.

Osiguranje od privatne odgovornosti

Osiguranje od lične odgovornosti se treba imati da se u slučaju štete ne bi došlo u finansijske probleme. Većina osiguravajućih društava nudi ovo osiguranje. Osiguranje od lične odgovornosti se može zaključiti zajedno za sve osobe koje žive u jednom domaćinstvu. Osiguranje nije obavezno, ali se preporučuje. Mnogi stanodavci takođe traže da su stanari osigurani od lične odgovornosti.

Usluge osiguranja

Osiguranje od lične odgovornosti pokriva štetu i povrede koje osiguranik nanese nekoj drugoj osobi. Osigurani su troškovi popravke, troškovi liječenja, gubitak zarade ili ošteta za pretrpljene bolove. Osiguranje od lične odgovornosti pokriva i štetu koju prouzrokuju određeni kućni ljubimci. Ovo osiguranje ne pokriva štetu koja je nanešena osobama iz istog domaćinstva. Takođe ne pokriva ni štete koje su nanese namjerno ili prouzrokovane krajnjom nepažnjom.

Više informacija (linkovi, adrese, brošure, informacioni listovi)

www.hallo-bern.ch/hr/dobro-je-znati/osiguranje-od-privatne-odgovornosti

Alkohol / Duvan / Droge

Ona osoba koja posjeduje, konzumira ili preprodaje drogu podliježe krivičnom gonjenju. Za prodaju alkohola i duvana postoje starosne granice.

Droge

Posjedovanje, prodaja i konzumiranje ilegalnih droga su kažnjivi. To važi i za male količine. Zakonom o narkoticima je definisano koje su droge ilegalne. Prodaja droge se kažnjava teškim kaznama.

Alkohol i duvan

Za prodaju alkohola i duvana postoje starosne granice. U Kantonu Bern se alkoholna pića poput piva, vina i voćnih vina ne smiju prodavati niti davati djeci i mladima mlađim od 16 godina. Starosna granica za određena alkoholna pića, poput alkoholnih pića i duhanskih proizvoda je postavljena kod 18 godina. Ukoliko neko alkohol ili duvan daje previše mladim osobama podložan je krivičnom gonjenju. Osoblje u restoranima i prodavnicama mora provjeriti starost kupaca.

Zabrana pušenja duvana

U Švicarskoj je zabrana pušenja duvana različito regulisana od kantona do kantona. U Kantonu Bern pušenje je zabranjeno u zatvorenim, javno dostupnim područjima (bolnice, uprave, škole, muzeji, bioskopi, pozorišta, vozovi i autobusi, prodavnice i tržni centri). Pušenje je takođe zabranjeno u unutrašnjosti restorana. Izuzetak su prostorije za pušače koje su odvojene i prozirne, ali i one su sve rjeđe. Zabrane pušenja namijenjene su zaštititi ljudi od zdravstvenih rizika.

Više informacija (linkovi, adrese, brošure, informacioni listovi)

www.hallo-bern.ch/hr/dobro-je-znati/alkohol--duvan--droge

Kućne životinje

Onaj ko drži životinje mora da poštuje razna pravila. Neke vrste životinja se ne smiju držati u svakom stanu. Vlasnici pasa moraju platiti poresku taksu.

Držanje domaćih životinja

U iznajmljenom stanu je dozvoljeno držati male životinje kao što su morsko prase, hrčak, kanarinci ili ribe. Međutim, moguće je da je u ugovoru o iznajmljivanju stana zabranjeno držanje većih životinja (takođe mačaka ili malih pasa). Vlasnik stana može zabraniti i držanje životinja koje izazivaju buku ili su opasne po okolinu. Vlasnici životinja moraju uvažavati zakone o zaštiti životinja. Postoji vrste životinja koje se ne smiju same bez para držati, npr. zečevi. Takođe postoje minimalni zahtjevi za veličinu kaveza i njihov sadržaj. Mnoge životinje (egzotične životinje) nije dozvoljeno uvoziti u Švicarsku. Dok za neke druge životinje treba nabaviti posebnu dozvolu od veterinarske službe.

Psi

U kantonu Bern postoji poseban zakon za pse. U njemu su sadržane obaveze koje imaju vlasnici pasa. Više informacija se može dobiti kod veterinara.

- Svi psi u Švicarskoj moraju biti označeni sa mikročipom i njihovi podaci moraju biti evidentirani u bazi podataka AMICUS. Pas dobija svoju iskaznicu koja je potrebna ako se sa životinjom putuje u zemlje Evropske unije.
- Psi moraju biti prijavljeni u opštini. Za svakog psa se mora platiti godišnja taksa. Osiguranje od odgovornosti takođe je obavezno za sve vlasnike pasa.
- Svi vlasnici pasa moraju pokupiti i odložiti izmet od pasa. Ko to ne radi može dobiti kaznu.

Više informacija (linkovi, adrese, brošure, informacioni listovi)

www.hallo-bern.ch/hr/dobro-je-znati/kune-ivotin

Suživot u Švicarskoj

Svaka zemlja ima svoj kulturni identitet. Isto tako i u Švicarskoj postoje neki nepisana pravila koja bi trebalo poštovati. Međutim, ona se mogu razlikovati zavisno od situacije.

Različite kulture

Švicarska je kulturno raznolika zemlja. Naročito zbog četiri govorna područja. Tako da nije iznenađujuće da se mentaliteti u pojedinim područjima veoma razlikuju. Kulturne osobenosti njemačkog govornog područja ne moraju važiti i za francusko govorno područje. Takođe razlike između urbanih i seoskih područja mogu biti velike. Međutim, ipak postoji nekoliko sličnosti.

Pozdravljanje

U Švicarskoj se prilikom pozdravljanja rukuje i gleda u oči, također i kad se pozdravljaju muškarci i žene. Uobičajeni pozdrav u kantonu Bern je "Grüessech" na njemačkom i "Bonjour" na francuskom (među prijateljima postoje i drugi pozdravi poput "Hallo" ili "Tschou" na njemačkom ili "Salut" na francuskom). U nekim regijama postoje i drugi oblici pozdrava. Ako niste sigurni, najbolje je reći "Grüessech" ili "Bonjour". U seoskim oblastima se pozdravlja na ulici, čak i ako se osobe ne poznaju. Takođe su važni izrazi "hvala" i "molim": Na primjer, u prodavnicama ili restoranima postoji ritual da se više puta kaže "hvala" i "molim".

Tačnost

Čuvena Švicarska tačnost nije samo kliše. Ukoliko kasnite više od 5 minuta trebalo bi da to javite telefonom. Posebno u poslovnom svijetu se cijeni tačnost. Čak se i 5 minuta smatra kašnjenjem. Ako kasnite, morate na vrijeme obavijestiti pretpostavljene ili zaposlene. Ukoliko se želite sastati privatno, obično dogovorite sastanak unaprijed. Nenajavljene posjete nisu pravilo, čak ni u privatnom okruženju.

komunikacija

Pravilno razumijevanje nije uvijek lako, posebno ako (još uvijek) nemate zajednički jezik. Komunikacijske navike također se razlikuju od osobe do osobe u Švicarskoj. Ali uopšteno se može reći da se učtivost puno cijeni. Postoje ljudi koji se izražavaju vrlo direktno i eksplicitno, ali postoje i drugi koji izbjegavaju direktne razgovore. Ove osobe izražavaju kritike često skriveno. Međutim, ipak ponekad očekuju da njihovi sagovornici primijete tu kritiku. To nije nikako jednostavno i mogu nastati nesporazumi. Dobro slušanje druge osobe, ponavljanje onoga što ste čuli i pitanje ako nešto ne razumijete mogu vam pomoći. Ovo se odnosi i na pisanu komunikaciju. Ponekad se u konfliktnim situacijama izbjegava direktna konfrontacija. Na primjer, može se dogoditi da od komšije kojeg nešto muči dobijete pismo umjesto da se traži direktni razgovor. Ako je nešto nejasno, bolje je pitati previše nego premalo.

Više informacija (linkovi, adrese, brošure, informacioni listovi)

www.hallo-bern.ch/hr/dobro-je-znati/suivot-u-vicarsk